

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 17 września 2020 r.

Pozycja 277

POSTANOWIENIE

z dnia 4 marca 2020 r.

Sygn. akt Ts 180/19

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Michał Warciński,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej Parafii Rzymsko-Katolickiej w O. w sprawie zgodności:

art. 292 w związku z art. 172 § 1 w związku z art. 285 § 1 i 2 w związku z art. 305⁴ w związku z art. 352 § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1145, ze zm.) w zakresie, w jakim:

- „umożliwiają nabycie przez zasiedzenie służebności przesyłu w dobrej wierze w przypadku braku decyzji administracyjnej wydanej na podstawie art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości [Dz. U. z 1974 r. Nr 10, poz. 64, ze zm.], art. 70 ust. 1 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. z 1991 r. Nr 30, poz. 127, ze zm.), art. 124 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2018 r. poz. 2204, ze zm.), (...)”
- „umożliwiają doliczenie posiadania przez przedsiębiorstwa energetyczne wykonywanego przed dniem 3 sierpnia 2008 r., do okresu korzystania przez przedsiębiorcę przesyłowego z trwałego i widocznego urządzenia w sposób odpowiadający służebności przesyłu po dniu 3 sierpnia 2008 r., potrzebnego do nabycia służebności przesyłu przez zasiedzenie z pominięciem zawieszenia biegu zasiedzenia służebności przesyłu na nieruchomości skarżące[j], które[j] przywrócono własność wywłaszczonych nieruchomości po przemianach ustrojowych Państwa Polskiego po 1989 r., zgodnie z ustawą z [dnia] 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1347, ze zm.), a który to właściciel został pozbawiony możliwości dochodzenia zwrotu własności swojej nieruchomości z uwagi na obowiązujące przepisy prawne w PRL oraz uwarunkowania polityczne, co skutkowało zawieszeniem biegu zasiedzenia służebności gruntowych a następnie służebności przesyłu do czasu przywrócenia własności bądź przyznania nieruchomości zamiennej w postępowaniu regulacyjnym przed Komisją Majątkową”
- „Sąd Najwyższy naruszył art. 398⁹ § 2 zdanie drugie ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.) (...) poprzez brak uzasadnienia stanowiska Sądu Najwyższego odmawiającego przyjęci[a] skargi kasacyjnej do rozpoznania”

z art. 2, art. 21 ust. 1 i 2, art. 25 ust. 4, art. 31 ust. 2 i 3, art. 32 ust. 1 i 2, art. 37 ust. 1 oraz art. 64 ust. 1-3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 6 grudnia 2019 r. (data nadania) Parafia Rzymsko-Katolicka w O. (dalej: skarżąca), wystąpiła z żądaniem przytoczonym na tle następującego stanu faktycznego.

Skarżąca jest właścicielem nieruchomości (zapisanej w księdze wieczystej pod nr [...]), którą uzyskała od Skarbu Państwa w następstwie ugody zawartej 5 lutego 1997 r. przed Komisją Majątkową w Warszawie (nr [...]). Przez nieruchomość skarżące przebiegają linie energetyczne, których właścicielem jest ENEA Operator Sp. z o.o. z siedzibą w Poznaniu (dalej: przedsiębiorstwo energetyczne albo spółka). W pismach z 18 listopada 2015 r. i 7 stycznia 2016 r. skarżąca wezwała przedsiębiorstwo energetyczne do zawarcia odpłatnej umowy o ustanowienie służebności przesyłu. Uzyskała jednak odpowiedź odmowną.

W związku z tym skarżąca wystąpiła do Sądu Rejonowego w I. I Wydział Cywilny (dalej: Sąd Rejonowy albo sąd pierwszej instancji) z wnioskiem o ustanowienie na tej nieruchomości służebności przesyłu polegającej na znoszeniu istnienia dotychczas posadowionych urządzeń przesyłowych i linii napowietrznych (15 kV), w tym prawa korzystania z nieruchomości obciążonej w zakresie niezbędnym do dokonywania konserwacji i remontów wraz z prawem wejścia i wjazdu na teren odpowiednim sprzętem oraz przebiegu wskazanym w załączonej do wniosku mapie poglądowej, za jednorazowym wynagrodzeniem.

Postanowieniem z 23 lutego 2018 r. (sygn. akt [...]) Sąd Rejonowy oddalił wniosek skarżące wskazawszy, że w wyniku wejścia w życie (z dniem 7 stycznia 1991 r.) ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 1991 r. Nr 2, poz. 6), doszło do uwłaszczenia przedsiębiorstw państwowych na majątku ruchomym Skarbu Państwa. W związku z tym poprzednik prawny przedsiębiorstwa energetycznego (Zakład Energetyczny w B.), uzyskując własność urządzeń energetycznych pobudowanych na swoim gruncie, zyskał również tytuł prawny do korzystania z nieruchomości w postaci ograniczonego prawa rzeczowego, które następnie zostało przeniesione na jego następców prawnych, a w konsekwencji na spółkę. Dla porządku Sąd Rejonowy wskazał również, że w analizowanej sprawie – z dniem 7 stycznia 2011 r., tj. z upływem 20 lat od objęcia w samoistne posiadanie urządzeń przez jego poprzednika prawnego – mogło także dojść do zasiedzenia przez przedsiębiorstwo energetyczne służebności przesyłu.

Postanowieniem z 5 lipca 2018 r. (sygn. akt [...]) Sąd Okręgowy w B. II Wydział Cywilny Odwoławczy oddalił apelację skarżące, podzieliwszy zarówno ustalenia faktyczne, jak i ich ocenę prawną dokonane przez sąd pierwszej instancji.

Od powyższego orzeczenia skarżąca wniosła skargę kasacyjną. Postanowieniem z 3 lipca 2019 r. (sygn. akt [...]) Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia do rozpoznania tego środka prawnego. Orzeczenie zostało doręczone pełnomocnikowi skarżące 13 września 2019 r.

Skarżąca oświadczyła, że skarga konstytucyjna dotyczy zarówno postanowienia Sądu Najwyższego, jak i postanowienia Sądu Okręgowego, ale orzeczeniem ostatecznym w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji jest postanowienie Sądu Najwyższego.

Zdaniem skarżącej wykładnia kwestionowanych przepisów, przyjęta w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych, zgodnie z którą „możliwe jest zasiedzenie przez przedsiębiorstwo energetyczne służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu (która została wprowadzona do systemu prawnego dopiero 3 sierpnia 2008 r. przez ustawę z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. Nr 116, poz. 731) i doliczenie okresu posiadania służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu do okresu posiadania służebności przesyłu oraz pominięcie zawieszenia ewentualnego okresu zawieszenia służebności gruntowej i przesyłu w czasie, gdy właściciel nie mógł dysponować własnością swojej nieruchomości wywłaszczonej w okresie PRL do czasu jej zwrotu po przemianach ustrojowych po 1989 r. w postępowaniu regulacyjnym przed Komisją Majątkową prowadzonym zgodnie z przepisami ustawy z 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1347, ze zm.)”, narusza konstytucyjne prawo własności, zasady proporcjonalności, równości wobec prawa oraz demokratycznego państwa prawnego.

Skarżąca wskazała ponadto (s. 2) na naruszenie: art. 121 pkt 4 w związku z art. 175 w związku z art. 292 w związku z art. 172 § 1 w związku z art. 285 § 1 i 2 w związku z art. 305⁴ w związku z art. 352 § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1145, ze zm.) w związku z art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (Dz. U. z 1974 r. Nr 10, poz. 64, ze zm.), art. 70 ust. 1 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. z 1991 r. Nr 30, poz. 127, ze zm.), art. 124 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2018 r. poz. 2204, ze zm.) w związku z art. 61 i art. 63 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1347, ze zm.) z art. 2, art. 21 ust. 1 i 2, art. 25 ust. 4, art. 31 ust. 2 i 3, art. 32 ust. 1 i 2, art. 37 ust. 1 oraz art. 64 ust. 1-3 Konstytucji, a także na naruszenie art. 398⁹ § 2 zdanie drugie ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.; dalej: k.p.c.). Jak zarzuciła skarżąca, „Sąd Najwyższy odmawiając przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przeprowadził rozeznania zasadności skargi poprzestając w swoim uzasadnieniu na zacytowaniu przepisów art. 398⁹ § 1 i 2 i [art.] 398¹³” k.p.c.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p. TK), skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygania. Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu, gdy nie spełnia ona określonych przez prawo wymagań, jest oczywiście bezzasadna, a także gdy zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 59 ust. 1 pkt 2-4 u.o.t.p. TK.

2. Jak stanowi art. 79 ust. 1 Konstytucji, każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w u.o.t.p. TK, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie których sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji.

W myśl art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK, skarga konstytucyjna może być wniesiona po wyczerpaniu drogi prawnej, o ile droga ta jest przewidziana, w ciągu 3 miesięcy od dnia dorę-

czenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia.

Zgodnie z ustaloną linią orzecniczą Trybunału, wyczerpanie drogi prawnej w rozumieniu art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK oznacza skorzystanie z przysługujących skarżącemu zwyczajnych środków odwoławczych, zaś wystąpienie ze środkami o charakterze nadzwyczajnym nie ma wpływu na bieg terminu do złożenia skargi konstytucyjnej. W chwili uzyskania przez skarżącego orzeczenia sądowego wykazującego walor prawomocności, a więc orzeczenia, co do którego nie przysługują już zwyczajne środki odwoławcze, wypełniony zostaje obowiązek wynikający z art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK. Wydanie takiego orzeczenia nadaje bowiem – niezbędny w świetle art. 79 ust. 1 Konstytucji – walor ostateczności rozstrzygnięcia, z wydaniem którego skarżący wiąże zarzut naruszenia jego wolności lub praw. Podjęcie następnie dalszych kroków zmierzających do wzruszenia takiego orzeczenia, także wówczas, gdy towarzyszy im wydanie w sprawie dalszych rozstrzygnięć, nie mieści się już w zakresie pojęcia „wyczerpania drogi prawnej” (zob. postanowienie TK z 20 czerwca 2017 r., sygn. Ts 82/17, OTK ZU nr B/2017, poz. 219).

Trybunał podkreśla, że ostatecznym orzeczeniem w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK, wydanym w postępowaniu cywilnym, jest prawomocny wyrok lub postanowienie, natomiast skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Bieg terminu wniesienia skargi konstytucyjnej rozpoczyna się tym samym w momencie uzyskania przez skarżącego prawomocnego wyroku lub postanowienia sądu drugiej instancji. Wniesienie skargi kasacyjnej w postępowaniu cywilnym (albo kasacji w postępowaniu karnym), jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia, jest przy tym irrelewantne dla biegu tego terminu.

W sprawie, w związku z którą skarżąca wniosła skargę konstytucyjną – jak stwierdza Trybunał – ostatecznym orzeczeniem w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji jest prawomocne postanowienie Sądu Okręgowego w B. II Wydział Cywilny Odwoławczy z 5 lipca 2018 r. (sygn. akt [...]), którym sąd oddalił apelację skarżącej. Właśnie to orzeczenie ostatecznie ukształtowało sytuację prawną skarżącej, z którą wiążą się stawiane przez nią zarzuty. A zatem to od daty doręczenia tego orzeczenia, nie zaś – jak przyjęła skarżąca – postanowienia Sądu Najwyższego z 3 lipca 2019 r., rozpoczął się bieg terminu wniesienia skargi konstytucyjnej. Skarżąca wniosła skargę konstytucyjną dopiero 6 grudnia 2019 r., a zatem przekroczyła, określony w art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK, termin jej wniesienia.

3. Powyższe okoliczności są – zgodnie z art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p. TK – podstawą odmowy nadania analizowanej skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącej przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.